

Nadzor nad varno hrano

Andreja Bizjak

Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin

Nacionalni posvet o varnosti živil

Ljubljana 07.04.2015

Pravne podlage

UREDBA št. 882/2004 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 29. aprila 2004 o **izvajanju uradnega nadzora**, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo o **krmi in živilih** ter s pravili o **zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali**

URADNI NADZOR zajema:

- Osnovna pravila v zvezi z zakonodajo o krmi in živilih
- Specifična pravila, ki so v zvezi z zakonodajo o krmi in živilih urejena v različnih področjih

Osnovna pravila

UREDBA (ES) št. **178/2002** EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 28. januarja 2002 o določitvi **splošnih načel in zahtevah živilske zakonodaje**, ustanovitvi **Evropske agencije za varnost hrane** in postopkih, ki zadevajo varnost hrane

Prost pretok varnih in kakovostnih živil je pomemben vidik notranjega trga in znatno prispeva k zdravju in dobremu počutju državljanov in njihovim socialnim in gospodarskim interesom.

Ne uporablja se za primarno pridelavo za zasebno domačo rabo ali za domačo pripravo, ravnanje z živili ali shranjevanje živil za zasebno domačo porabo.

Specifična pravila (preamb.št.3 882/2004)

- prehrana živali, vključno z medicirano krmo in higieno krme,
- higiena živil
- nalezljive živalske bolezni,
- stranski živalski proizvodi,
- ostanki in onesnaževalci,
- nadzor in izkoreninjenjem živalskih bolezni, ki vplivajo na javno zdravje,
- označevanje živil in krme,
- pesticidi,
- Živilski in krmni dodatki, vitamini, rudninskimi solmi, elementi v sledovih in drugimi dodatki,
- materiali, ki so v stiku z živili,
- Zahteve glede kakovosti in sestave,
- pitna voda,
- ionizacija,
- Nova živila in
 - gensko spremenjenimi organizmi (GSO)
- Ekološka živila in zaščiteni proizvodi.

Temeljni principi izvajanja uradnega nadzora

Temeljni principi pri izvajanju uradnega nadzora (Uredba 882/2004).

1. Država mora določiti kdo je **pristojni organ** za izvajanje nadzora, ki mora biti nepristranski in učinkovit za izvajanje svojih nalog. Imeti mora zadosti ustrezno usposobljenega in izkušenega osebja ter primerne objekte in naprave ter opremo za pravilno opravljanje svojih dolžnosti.
2. Pristojna oblast **izvaja zakonodajo** o krmi in živilih, pravila o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali ter **spremlja** in **preverja**, da nosilci dejavnosti izpolnjujejo ustrezne zahteve zakonodaje o krmi in živilih **v vseh fazah proizvodnje, predelave in distribucije**.
3. Temeljno načelo je, da so **nosilci dejavnosti** na področju krme in živil v vseh fazah proizvodnje, predelave in distribucije v okviru dejavnosti pod njihovim nadzorom **odgovorni za zagotavljanje, da krma in živila izpolnjujejo zahteve zakonodaje** o krmi in živilih na področju njihove dejavnosti.
4. Vsi nosilci dejavnosti morajo biti **registrirani** oziroma **odobreni** za dejavnosti, ki jih izvajajo pri pristojni oblasti.

Temeljni principi izvajanja uradnega nadzora (2)

5. Pogostnost uradnega nadzora morala biti **redna** in **sorazmerna s tveganjem** ob upoštevanju **rezultatov lastnih pregledov**, ki jih opravijo nosilci dejavnosti na področju krme in živil v skladu z lastnimi kontrolnimi programi, temelječimi na HACCP, ali s **programi zagotavljanja kakovosti**, kadar so takšni programi zasnovani tako, da izpolnjujejo zahteve zakonodaje o krmi in živilih ter pravila o zdravstvenem varstvu živali in zaščite živali.
6. Uradni nadzor je treba opravljati **z ustreznimi tehnikami**: rutinskimi pregledi, pregledi v okviru posebnega nadzora in intenzivnejšega nadzora, kakršni so inšpekcijski pregledi, preverjanje, revizije, vzorčenje in preskusi vzorcev.
7. Uradni nadzor je treba opraviti na podlagi **vneprej določenih postopkov** za zagotovitev, da se nadzor opravlja enotno in da je dosledno visoke kakovosti.
8. Za izvajanje analiz uradnih vzorcev je potrebno uporabljati **uradne laboratorije, nacionalne referenčne laboratorije** in **referenčne laboratorije skupnosti**

Temeljni principi izvajanja uradnega nadzora (3)

9. Pristojna oblast DČ mora zagotoviti, da so krma in živila iz **tretjih držav pred sprostitvijo v prosti promet predmet uradnega nadzora**. Posebno pozornost je namenjena uvoznemu nadzoru krme in živil, za katere morda **obstaja povečano tveganje kontaminacije** (Uredba (ES) 669/2009).
10. Za zagotovitev ustreznih finančnih virov, je znotraj DČ vzpostavljen sistem **plačevanja pristojbin**.
11. Da se glede uradnega nadzora zagotovi globalni in enotni pristop, morajo države članice pripraviti in izvajati **večletne nacionalne načrte nadzora**.
12. Za zagotavljanje enotnega izvajanja nadzornih sistemov komisija izvaja reden **pregled nadzornih sistemov držav članic**.

Pristojnosti Uprave RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR)

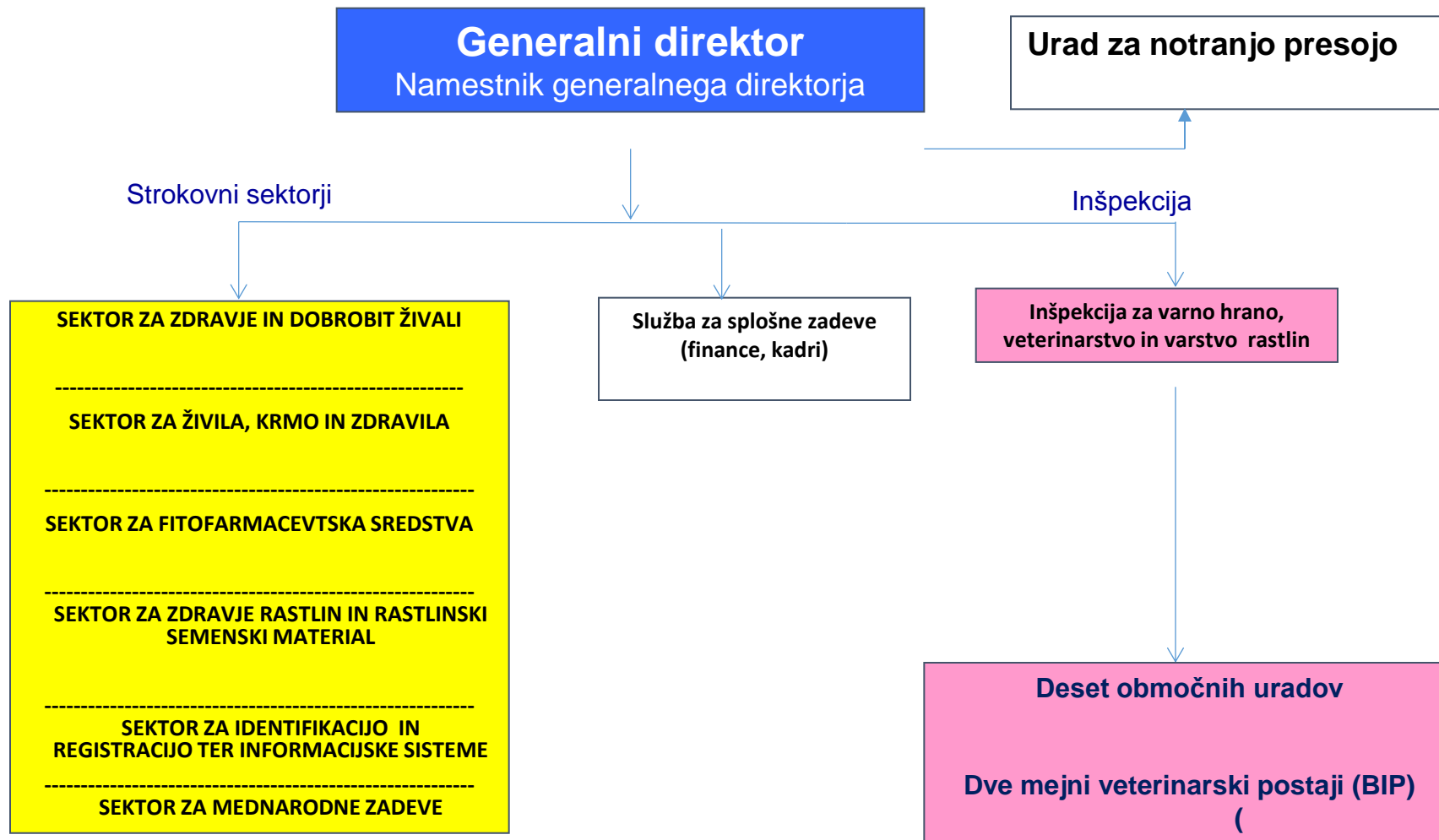
Izvajanje upravnih, strokovnih ter nalog uradnega nadzora:

Druge pristojnosti v AGI-FOOD - chain

- Ministrstvo za zdravje:
 - prehranska dopolnila,
 - živila za posebne prehranske oziroma zdravstvene namene,
 - proizvodnja in promet materialov, ki prihajajo v stik z živili, njihove uporabe v postopkih proizvodnje in distribucije prehranskih dopolnil;
 - pitna voda,
- MKGP in Inšpektorat za kmetijstvo
 - Primarna proizvodnja vin in geografske zaščite vin;
 - uporaba živalskih stranskih proizvodov in predelanih beljakovin na kmetijskih površinah;
- Ministrstvo za okolje:
 - Gensko spremenjeni organizmi v zaprtih sistemih in njihovo sproščanje v okolje;
 - Odstavitev živalskih stranskih proizvodov s sežigom
- Ministrstvo za finance
 - - Carinski nadzor na meji

UVHVVR – notranja organizacija

UVHVVR – regionalna struktura

Izvajanje uradnega nadzora

Letni plan rednih nalog:

- nalog nadzora subjektov
- naloge načrtovanih spremljan pojavov na posameznih področjih
- upravne naloge

Izredne naloge nadzora: (20 – 30 % rednih nalog)

Izvajanje uradnega nadzora – plan rednih nalog nadzora

Pogostost nadzora **nad subjekti:**

a) kot je **predpisana** v sektorski zakonodaji:

- obrati za **klanje živali** : izvajanje ante in post mortem pregleda za **vsako** žival v klavnici (110 000 govedi, 230 000 prašičev, 1600 kopitarjev, 8500 drobnice na leto), izvajanje vzorčenja za preiskave na trihinelo, BSE,

izvajanje ante in post mortem pregledov za vsako pošiljko perutnine (34 milijonov pitanih piščancev, 330.000 kokoši, 400.000 puranov in 14.000 kuncev)

- **mejne vstopne točke** : pregled vsake pošiljke živil živalskega izvora (5000 letno), pregled tveganih pošiljk živil neživalskega izvora in pošiljk živil, ki jih je potrebno pogledati glede tveganja za zdravje rastlin (11.000 letno),

Izvajanje uradnega nadzora – plan rednih nalog nadzora

b) glede na kriterije tveganja, ki so določeni za vsako skupino dejavnosti posebej:

- Registrirani obrati primarne pridelave (živila, krma): 62. 000
- Oдобreni obrati krma: 70
- Registrirani obrati reje živali, ki vstopajo v prehransko verigo (goveda, prašiči, drobnica, konji, akvakultura, čebelnjaki,) : 45.000
- Obrati za stranske živalske proizvode: 350
- Oдобreni živilski obrati : 400
- Registrirani obrati živil: 41.000

Izvajanje uradnega nadzora – plan rednih nalog nadzora

b)glede na kriterije tveganja, ki so določeni za vsako skupino dejavnosti posebej

Frekvenca nadzora v odobrenih obratih (število pregledov glede na analizo tveganja)	% obratov v 2010	% obratov v 2011	% obratov v 2012	% obratov v 2013	Trend (prikaz v grafu spodaj)
1				11,1	
2	34,1	29,6	34,0	34,7	↑
3				0,7	
4	22,0	17,3	20,2	16,6	↓
5				0,2	
6	37,1	43,3	36,7	32,4	↓
12	6,8	9,8	9,1	4,3	↓

Izvajanje uradnega nadzora - Izvajanje programov spremljanja stanja

Letni programi, ki so določeni v skladu s sektorsko zakonodajo ali na podlagi tveganja:

- rezidualni monitoring (1200 vzorcev in 14.000 analiz),
- mikrobiološki monitoring (1200 vzorcev in 3700 analiz in 300 brisov),
- pesticidni monitoring (1100 vzorcev in 1400 analiziranih substanc),
- Monitoring onesnaževal (1000 vzorcev na 1750 analiziranih substanc),
- program spremljanja kemijskih tveganj v živilih – aditivi, trditve, alergeni, arome, obsevana živila, GSO (500 vzorcev),
- spremljanje stanja pojava bolezni pri živalih (45. 000 preiskav na brucelozo pri govedih, 130.000 diagnostičnih testov na tuberkulozo, 2000 testov na AI, 7000 testov na TSE),
- spremljanje pojava protimikrobne odpornosti (od 400 do 450 vzorcev),
- posebni nadzori pojava bolezni pri rastlinah (32 posebnih programov).

Izvajanje uradnega nadzora – IZREDNE NALOGE

1. Za **obvladovanje tveganj**, ki se odkrijejo v spremljanjih: obravnava neskladnih rezultatov, obravnava živil ali krme, ki niso varna, izvajanje ukrepov ob pojavu bolezni živali ali rastlin
2. **Sporočila o neskladnostih** :
 - iz drugih EU držav (RASFF, Traces, Kontaktne točke, neposredna sporočila CA drugih držav članic)
 - sporočila nosilcev dejavnosti;
3. Izvajanje **EU koordiniranih programov posebnega nadzora** (DNK analiza označene surovine, potvorbe živil, nadzor na vstopnih točkah)
4. **Prijave** državljanov, sporočila medijev, nevladnih organizacij, itd.

Izvajanje uradnega nadzora : informacijski sistem UVHVVR

Dostopen na INTRANETU, vsebuje baze podatkov:

- Epi
- Obrati
- Pristojbine
- Rezidua
- Centralni register psov
- Register prevoznikov
- Register živali in primarne proizvodnje
- ISI sistem beleženja rezultatov – vzorčenja
- Produkcijska aplikacija Certificati

Izvajanje uradnega nadzora - viri

Na UVHVVR je zaposlenih 403 javnih uslužbencev od tega jih ima 283 pooblastila za izvajanje inšpekcijskega nadzora.

Proračun (rebelans proračuna) 34.700.000 eurov.

UVHVVR je **prenesla posamezne naloge uradnega nadzora:**

- 1. Na veterinarske organizacije** (v delu zdravja živali – diagnostične teste, vzorčenje na živih živalih, zbiranje podatkov glede živali, poročanje o pojavih bolezni);
- 2. Na nacionalni veterinarski inštitut Veterinarske fakultete** (diagnostične preiskave, poročanje o boleznih, zbiranje živalskih trupel in vzorčenje živil živalskega izvora in krme);
- 3. Uradni laboratoriji** (vzorčenje in analize)
- 4. Certifikacijska telesa** (ekološka proizvodnja in zajamčene sheme)
- 5. Prevoz vzorcev, ki zahtevajo temperaturni režim** (zagotavljanje hladne verige).

Izvajanje uradnega nadzora - usposabljanje

1. Nacionalno usposabljanje: je del letnega plana dela in je za vse zaposlene na UVHVVR.

2013: izvedena izobraževanja 15 z 389 udeleženci

2014: z izvedena izobraževanja 13 z 402 udeleženci

2. BTSF: v letu 2013 : 99 udeležencev

v letu 2014: 122 udeležencev

Izvajanje uradnega nadzora – kako v bodoče

Predlog nove nadzorne uredbe je v obravnavi na Svetu EU.

Sistem nadzora, ki je podoben obstoječemu iz uredbe 882/2004 razširja na celotno področje zdravja rastlin, fitofarmaceutskih sredstev in verjetno tudi na rastlinski reprodukcijski material, sproščanje GSO iz zaprtih sistemov.

Postavi ločnico med uradnim nadzorom in drugimi nadzornimi dejavnostmi,

Želi vzpostaviti solidno finančno osnovo za izvajanje uradnega nadzora.

Določa fleksibilnejša pravila za uradne laboratorije.

Določa pravila za prenos nalog uradnega nadzora in drugih uradnih aktivnosti na pravne in fizične osebe.

Harmonizira postopke na vstopnih točkah za celoten obseg uredbe.

Določa pravila enotnega informacijskega sistema za DČ.

Predvidena objava: 2016 , prehodni roki v povprečju 3 leta.

Hvala za pozornost!